

בין וושינגטון לטהרן: האם ישראל תאלץ לפעול לבד?

11.05.2025 | ד"ר יצחק קליין | written by

לאחר שיחת הטלפון עם בנימין נתניהו ב-22.04.25, הכריז נשיא ארה"ב דונאלד טראמפ כי שני המנהיגים "נמצאים באותו צד בכל נושא". חלק מהמשקיפים סברו כי טראמפ חש צורך להצהיר זאת דווקא משום שבפועל האמירה אינה מדויקת, לפחות בנוגע לאיראן.

כמו בתחומים רבים, הסוגיה האיראנית מציבה בפני ממשל טראמפ את הצורך לבחור בין הישגים מידיים לבין האינטרסים ארוכי הטווח של ארה"ב. טראמפ רואה את עצמו כמומחה בניהול משא ומתן. תפיסה זו חושפת אותו לפיתוי לנהל משא ומתן למען המשא ומתן עצמו ולחתום על הסכם כדי להציגו כהישג ^[1] אותו פיתוי שלכד את הנשיא ברק אובמה ב-2014, עת חתם על הסכם גרעין עם איראן (JCPOA). אולם כניעה לפיתוי זה משמעה נטישת האינטרס האמריקאי האמיתי לטווח הארוך, כפי שטראמפ עצמו מבין אותו.

האינטרס האמריקאי מול האיום האיראני

בטווח הארוך, ארה"ב נדרשת לצמצם את חשיפתה למשברים במזרח התיכון כדי לרכז מאמצים ומשאבים בתחרות מול יריבתה העיקרית ^[2] סין. ואולם, היא אינה יכולה לעשות זאת כל עוד איראן שולטת ביכולת פיתוח נשק גרעיני ופועלת בחופשיות להקמת רשת שלוחים טרוריסטיים ברחבי המזרח התיכון.

מטרת טהרן ארוכת הטווח היא לשקם את מערך השלוחים שלה ולגבותם בעוצמה גרעינית. שילוב קטלני זה יזין את שלוחי הטרור בתוקפנות-יתר ובכוח הרסני מוגבר. החות'ים מהווים דוגמה מובהקת לכך ^[3] הם הצליחו לשבש נתיב ימי בינלאומי במשך חודשים, פגעו באינטרסים אמריקאיים ואילצו את ארה"ב לתגבר את כוחותיה באזור ולעסוק בלחימה אקטיבית. על הסכם הפסקת האש בין ארה"ב לחות'ים נרחיב בהמשך.

איראן המשתלטת על המזרח התיכון באמצעות שלוחי טרור וחימוש גרעיני תהווה אתגר אסטרטגי מתמשך לארה"ב, ותכשיל את מאמצייה להתמקד באתגר הסיני. זוהי הסיבה לכך שאיראן חזקה, חמושה בנשק גרעיני על גבי טילים בליסטיים לטווח בינוני, משרתת את האינטרס הסיני לא פחות מאשר את האינטרס האיראני עצמו.

מדינות העולם, לרבות המעצמות העוינות את ארה"ב, עוקבות בדריכות אחר אופן התמודדותם של טראמפ וממשלו עם האתגר האיראני. אם תוצאת המשא ומתן תהיה הסכם שאינו נבדל מהותית מהסכם ה-JCPOA של אובמה, משקיפים בינלאומיים יסיקו כי מדיניות החוץ של

טראמפ מזהדה את זו של קודמו ג'ו ביידן: רטוריקה נוקשה אך חסרת משמעות מעשית. הם יפעלו תוך התעלמות שיטתית מהאינטרס האמריקאי.

שלושת עמודי התווך של האסטרטגיה האיראנית

התוכנית האסטרטגית האיראנית נשענת על שלושה מרכיבים עיקריים: היכולת ליצור אורניום-235 בקיע, פיתוח טילים בליסטיים לטווח בינוני תוך שיפור מתמיד של טווחם, דיוקם ומשקל ראש החץ שלהם, וחימוש שלוחים אסלאמיים במדינות שונות באזור. איראן עשויה להסכים לוותר כיום על מאגר האורניום המועשר שברשותה, בתנאי שתשמר את היכולת להעשיר אורניום בעתיד [1] כך שתוכל בקלות לשחזר בהמשך את מה שוויתרה עליו. ככל הנראה, ממשל טראמפ אינו מתייחס כלל לסוגיית הגבלת טכנולוגיית הטילים האיראנית. ובאשר לשלוחים הטרוריסטיים, מדיניותו משקפת קוצר ראייה חמור במיוחד.

לאחרונה הגיע ממשל טראמפ להסכם הפסקת אש עם החות'ים בתימן, המסדיר הפסקת מתקפות אמריקניות עליהם בתמורה להפסקת התקפותיהם על שיט בינלאומי במפרץ עדן ובים האדום. ראוי לציין כי ההסכם אינו כולל התחייבות להפסקת ירי טילים על ישראל, וככל הנראה אף אינו מגן על ספינות ישראליות באזור.

ישראל בצל הסכמי טראמפ

יש לציין כי ההסכם הושג לאחר שממשל טראמפ איים להגיב להתקפות החות'ים באמצעות פעולות תקיפה באיראן [2] מדינה שנמצאת כעת בנקודת תורפה משמעותית בעקבות המתקפה הישראלית על מערכי ההגנה האווירית שלה באוקטובר 2024.

מבחינת ישראל, נטרול האסטרטגיה האזורית של איראן, ובמיוחד שאיפותיה הגרעיניות, הוא סוגייה קיומית במלוא מובן המילה. אם ממשל טראמפ יחתום על הסכם עם איראן המשמר [3] בדומה להסכם ה-JCPOA מימי אובמה [4] את יכולתה העתידית להשיג נשק גרעיני, ישראל תיאלץ להבהיר חד-משמעית כי אינה מקבלת את תנאי ההסכם ולא תאפשר להם להגביל את מרחב הפעולה שלה מול איראן.

בנוגע להסכם שנחתם בין ארה"ב לחות'ים, צעד זה מותיר את ישראל חשופה להמשך מתקפות החות'ים על שטחה. אין ספק כי הגורם המכריע שהוביל לחתימת ההסכם הוא פגיעותה הנוכחית של איראן למתקפה אמריקנית. למרות זאת, ישראל מתמודדת עם קושי מובנה בניסיון להשמיד את כלל מאגרי הטילים של החות'ים או לנטרל את שרשרת הפיקוד שלהם באופן מלא. האסטרטגיה היעילה עבור ישראל לבלימת מתקפות החות'ים אינה מתמקדת בפעולה בתימן, אלא במכה ישירה בלב איראן. אמנם סביר שמהלך כזה ישבש את המשא ומתן בין ארה"ב לאיראן בסוגיית הגרעין, אך במדיניותו הנוכחית, הנשיא טראמפ למעשה לא הותיר לישראל

מזווית הראייה האמריקנית, הנתיב האסטרטגי המיטבי לטווח הארוך הוא חבירה לישראל בפעולה מקיפה נגד כלל מרכיבי התוכנית האסטרטגית האיראנית, ובראשם תוכנית הגרעין. גישה זו תאפשר לארה"ב להפקיד את יציבות המזרח התיכון בידי קואליציה של בעלות בריתה בהובלת ישראל, ולהפנות את עיקר משאביה להתמודדות עם אתגרים גלובליים אחרים. נכון למועד כתיבת שורות אלו, לא ניכר כי ממשל טראמפ נוטה לבחור בנתיב האסטרטגי המושכל ביותר.

מבחן העצמאות הישראלית

במזרח התיכון, החלטתו של טראמפ בעניין החות'ים מתפרשת כפגיעה חמורה באינטרסים הישראליים. מהלך זה מציב את ישראל בפני מבחן אסטרטגי מכריע. ישראל אינה רשאית להשלים עם החלטת טראמפ בשתיקה רועמת או בפסיביות; שומה עליה להוכיח בפועל את העיקרון שמנהיגיה מצהירים עליו לאורך דורות ² ישראל אינה סומכת על מדינות זרות שיגנו עליה והיא ערוכה ונחושה להגן על עצמה בכוחותיה שלה. כאשר ממשל טראמפ מציב את ישראל במצב המחייב אותה לנקוט יוזמה עצמאית להגנת האינטרסים החיוניים שלה, עליה לעשות זאת ללא היסוס. בזירה הבינלאומית, מדינה הנמנעת מלפעול באופן נחרץ ועצמאי להגנת האינטרסים החיוניים שלה מאבדת את כבודה ואת השפעתה.

הגיעה לקיצה תקופת ההמתנה וההשתהות לפני נקיטת פעולה ישירה נגד איראן. אם ממשל טראמפ נרתע מפעולה משולבת נגד שלושת מרכיבי האסטרטגיה האיראנית, ישראל תידרש לפעול במלוא העוצמה העומדת לרשותה ולפגוע הן בתשתיות אזרחיות והן בתשתיות צבאיות באיראן. בנקודת הזמן הנוכחית, יכולתה של ישראל לפעול עצמאית נגד תוכנית הגרעין האיראנית ללא סיוע אמריקאי היא מוגבלת; ואולם, בטווח הזמן הקרוב או הבינוני, ישראל חייבת לפתח יכולת לפעול באופן עצמאי ואפקטיבי נגד איום זה. יטעה מי שיניח כי ישראל תהסס או תימנע מלפעול ביצירתיות ובנחישות נגד האיום האיראני, לרבות באמצעים בלתי קונבנציונליים אם ידרשו.

פורסם באתר מידה, בתאריך 11.05.2025.